

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 213 ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, Զորքըլարթի, 1 Դեկտեմբերի

1893

Զորքըլարթի, 1 Դեկտեմբերի ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, № 213

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը 6 ռուբլի, երեք ամիսը 3 ռուբլի 50 կոպ.
Թիֆլիսում ամիսը 1 ռուբլի, հատուկ 5 կոպեկի.
Բաժանորդ դրուում են Թիֆլիսում միայն խմբագրատանը:

Խմբագրատան հասցեն Тифлисъ. Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը
Յայտարարություններն ընդունում են ամեն լուրջներով:
Յայտարարությունների բառին 2 կոպ., թեկամների համար կրկնապատկվի:

ԱՌԱՋԻՆԿԱՅ 1894 ՔԱՌԱՎԱՆՆԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՔԱՂԱՎԱՆՆԻՆ-ԳՐԱԿԱՆՆԵՐԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԸՄՆԵՐՈՐԵՆԸ ԹԵՐԹԸ

Թիֆլիսում

Կրթատարակուղի Նոյն դիրքով եւ ծրագրով ամեն օր, բացի կիրակի եւ տոներին հետևող օրերից:

(Ցարապետ ընթացքում, Նոր-Դար-ը լրջ կրթական աշխատանք 220—225 անգամ)

ՇՆՈՐ-ԴԱՐ-Ը ՍՏԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՍԵՊՏԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 ռուբլի, Թիֆլիսից դուրս ամիսը 1 ռ. 50 կ., հատուկ գուրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում՝ 5 կոպ.:

ԵՆՐՈՊԱՅԻՆ, ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ԱՅՆ ՀԵՌԱՆՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ԲԺՇԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՎՃԱՐՈՒՄ ԵՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 40 ՓՐԱՆԿ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ ԲԺՇԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՎՃԱՐՈՒՄ ԵՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 8 ՓՐԱՆԿ:

Նոր-Դար-ին բաժանորդ են գրուում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն:

ԹԻՖԼԻՍԻՍԻ ԲԺՇԱՆՈՐԴ ԵՆ ԳՐԱՆՈՒՄ ԴԵՐՈՒՄ «ՇՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի ԽՈՐԱՎԱՆՈՐԸ:

Խմբագրատանը գտնուում է Պուշկինական փողոցում, Սկուերի դիմաց:

Օտար քաղաքներից գիւմում են խմբագրությունը՝ ТИФЛИСЪ, въ Редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (aucase) Redaction du journal «Nor-Dar»:

Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐՅԱՆ

Բաժանորդագրությանը պահանջ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐԲՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 2-ին, հայ գերատանական մշտական խումբը Արքունական թատրոնում մասնակցություն բերեց ԶՐԱԶՆԱՅԻՆ կրթներկայացման:

ԿԱՄԵԼԻՆԱՅԻՆ ՏԻԿԻՆ

Դրամա 5 գործ., հեղ. Դիւմա-որդու Մարգարիտ Գոտիեի գրերը կրկնապատկեց Տիֆ. ՏԻՖԼԻՍԻ ՍԵՊՏԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ 7/1-ին երեկոյան:

Աղբ.—Շուտով լինելու է պ. ԱՐԲԱՆԱՍԻՍԻ ԲԵՆԵՏԻՍԻ:

Պատրաստուում են մի շարք նոր պիեսներ՝ ԶՈՐԱՆԱՆԻՍԻ, ՄԵՆՍԻՍԻՍԻՍԻ, ՄՈՐԻՍԻՍԻՍԻՍԻ, ԹԱՏՐՈՆԻՍԻ, հեղ. Գուրանի, ԷԼԻՍԻՍԻ ԶՈՆԻ, հեղ. Սուրբուհի Կանայի եւ այլն:

(522) 2—1

ԲՈՒՎԱՆԴԱՎՈՐԹԻՆ

Առաջնորդող.—Հայոց Թանգարան Թիֆլիսում:

Քրոնիկոն.—Էջմիածնից Նոյն տեղից Թիֆլիսի քաղ. խորհրդի որոշումներով Վարդգէի հրկիզեալների օգտին ներկայացուցւում Ծարեկան հանդէս Թիֆլիսի 3-րդ գիմնազիոնում Կովկասի պ. կառավարչապետը Անդրկասպեան երկրի կառավարիչը Թիֆլիսի պարսից հիւպատոսի ստացած չքանչանքը Գիւղանտեսական շարքաթիւթի դադարումը Գիւղանտեսական ընկերության հիւղ Սուխումում Անաստասի Ժանտախտ Ժանտախտից կոտորուած անասունների թիւը հիւսիսային Կովկասում Օքրոպակերտից:

Դէսից.—Գէնից, Նաւթային առուներ:

Մամուլի շուրջը:

Թղթա կցութիւններ.—Վարդաշապատ: Վարդաշա:

Քաղաքական.—Քաղաքական լուրեր:

Խառն լուրեր:

Հեռագրեր:

Տեղեկատու:

Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 30 նոյեմբերի 1893 թ.

ՀԱՅՈՑ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻՍԻ

Քաղաքի մի մասնաւոր շրջանում միտք է լղացել Թիֆլիսի Վանքի աւագ եկեղեցու բակում մի թանգարան—մուզեում հիմնելու, ուր պիտի զետեղուին մեր ազգի համար թանկագին, կարևոր հնութիւններ:

Հայոց թանգարան կանգնեցնելու միտքը շատ գեղեցիկ է եւ ուր էր թէ մենք ունենալիք ազգային թանգարաններ, որտեղ գետեղուում է պահպանուում լինէին մեր ազգային, մեզ համար ամեն տեսակից նշանաւոր եւ կարևոր հնութիւններ:

Մենք այդպիսի բան չունինք. մենք ոչ թէ մի քանիսը, այլ եւ մէկ հատը չունինք եւ ոչ մէկ հայաբնակ քաղաքում:

Այդպիսի մի բան ունինք մենք միմիայն Էջմիածնում. նա էլ իսկապէս աննշան է, եւ վերջերս են սկսել առանձին ուշադրութիւն դարձնել այդ թանգարանի վրայ եւ նրան իւր կոչման համապատասխան վիճակի մէջ դնել:

Բայց թանգարաններ կանգնեցնելուց առաջ մենք պէտք է նախ մտածենք թէ ունինք արդեօք այնպիսի ազգային թանկագին կամ ազգային հասարակական տեսակետից կարևոր հնութիւններ, առարկաներ, որոնց տեղաւորելու եւ պահպանելու համար տեղը լինի պակասում:

Որքան մեզ յայտնի է չունինք.

եւ եթէ գտնուին էլ, կարծում ենք Էջմիածնի թանգարանում նրանց համար տեղ չաւանդել, միայն թէ նուիրող, ժողովող եւ պահպանող լինի:

Այս հայեցակէտից գործի վրայ նայելով մենք այն մտքին ենք գալիս, որ Թիֆլիսում հայոց թանգարան հաստատելը վաղաժամ է, այլ պէտք է աշխատել եւ միջոց տալ, որ Էջմիածնի թանգարանը հարստանայ, բարեկարգուի եւ ճշմարիտ ազգային թանգարան լինի:

Այդ կողմից մեր ողորմելի դուրս թեան մասին մի գաղափար կազմելու համար հազարից մի օրինակ մէջ բերենք:

Այս տարի լրանում է հայոց պարբերական մամուլի սկզբնաւորութեան հարիւրամեակը, բայց հարցը թէ կա՞նք մի հայոց թանգարան, որտեղ կարելի լինի գտնել հարիւր տարուալ ժամանակամիջոցում հայոց պարբերական հրատարակութիւնների գէթ մի մի օրինակը:

Մենք գիտենք, որ մինչև անգամ վերջին տարիներում հրատարակուող թերթերի օրինակները չէք գտնել Էջմիածնի թանգարան—գրադարանում:

Եւ այս շատ ցաւալի երևոյթ է:

Մեզ համար առաջին Էջմիածնի թանգարանն էլ բաւական է՝ հնութիւններ զետեղելու համար, միայն թէ թանգարանը բարեկարգուի եւ նրա համար անհրաժեշտ հոգացողութիւնը եւ հօկողութիւնը չընկնայ:

Թիֆլիսի համար թանգարան հիմնել ցանկացողները կարող են իրենց ժամանակը, աշխատանքը եւ եռանդը միացնելով գործ դնել մի ուրիշ որ եւ է հաստատութեան վրայ, որի գոյութիւնը մեզ համար այժմ աւելի կարևոր է:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ.—Վեհ. Հայրապետ Բաբեհան է գեր. Աղուանեան եպիսկոպոսին արքեպիսկոպոսութեան աստիճան շնորհելու Իբրե հաստատ բան աւանդ է, որ սրբազանի հետ Արարատական պիտի գնայ արժ. Այլազեան վարդապետը Աղուանեան սրբազանը ժամանակաւոր կառավարիչ է գնում Թաւրիզ, ուստի նա միևնոյն ժամանակ մնում է սինոդի անդամ:

Նոյն տեղից.—Արթ. Կիւրեղ վարդ. Սրապեանը, որ ներկայումս Էջմիածնում է, Վեհ. Հայրապետի կարգադրութեամբ պիտի գնայ Ալեքսանդրապոլ քննելու տեղոյն բոլոր գծութիւնները, որ տեղի են ունեցել սրանից մի երկու տարի առաջ:

Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի նոյն.

29-ի նիստում, միջի այլոց, որոշուեցան հետևեալները.

1) Նահանգապետին ի հաստատութիւն առաջարկել քաղ. վարչութեան անդամների պաշտօնի համար ընտրուած պ. պ. Ե. Խոսրովեանին, Խառնակոյն եւ իշխ. Պ. Արդութեան-Ներկայ-նարագուղին:

2) Իրաւաստ պ. պ. Ա. Բաբեանի եւ Ազապիկի առաջարկը քաղաքային ուսումնարանների մասին յանձնել քաղ. ուսումնարանական յանձնաժողովի քննութեան:

Պ. Ա. Բաբեանն առաջարկում է առաջիկայ ուսումնարանական տարում քաղաքային նոր երեք ուսումնարան բանալ, քանի որ ներկայումս այդպիսի ուսումնարանների թիւը Թիֆլիսում ընդամենը 7 լինելով, 130,000 բնակչւնեքին բաւարարութիւն չի տալիս, մանաւանդ որ այդ ուսումնարանները միջոցաւ են Այդ 7 ուսումնարաններում ուսանում են 663 աշակերտ (552 տղայ եւ 111 աղջիկ) եւ ներկայ թուականին ընդունուած են ընդամենը 228 հոգի, մինչդեռ տեղ չլինելու պատճառով մերժուած են 300 հոգի: Քաղաքային 3 նոր ուսումնարան բանալով, պ. Բաբեանի հաշուով հարկաւոր է 6,000 ռ.: Յետոյ, պ. Բաբեանն առաջարկում է, որ արդէն եղած ուսումնարաններից երեքը միասնեանից երկուսեանի փոխուեն, որի համար հարկաւոր կըլլայ 3,000 ռ.: Բացի դրանից, հարկաւոր է տարեկան 1000 ռ. էլ յատկացնել քաղ. ուսումնարանների գրադարաններին եւ ուրիշ պարագաների բարեփոխութեան համար: Բոլոր գումարն անում է ընդամենը 10,000 ռ.:

Իսկ պ. Ազապիկն առաջարկում է ամեն տարի Թիֆլիսում քաղ. երկու նոր ուսումնարան բանալ:

Նոյեմբերի 29-ին, Վրաց աղն. կառավարական բանկի թատրոնում հայ դերասանական խումբն այս սեզոնին երկրորդ անգամ ներկայացրեց Էրնստ Լը գուլիէի «Բէատրիս» պիեսը: Ներկայացումը, ինչպէս յայտարարուած էր, Վալդէ գիւլիէի հրկիզեալների օգտին էր: Շատ ցաւալի տպաւորութիւն էր թողնում այդ երեկոյան թատրոնի դահլիճը: Այնքան քիչ մարդ էր եկել, որ չենք կարծում թէ ներկայացման ծախքն անգամ ծածկուի, ուր մնաց թէ թշուառ դարձեցնելների օգտին մի որ եւ է բան մնայ այդ երեկոյան եկամուտից: Մեր հասարակութեան անտարբերութեան մասին այնքան դուրս է, որ մենք այլ եւ աւելորդ ենք համարում այդ մասին խօսք բանալ: «Լսողին» մէկ, չլսողին» հազար:

Կիրակի, նոյն. 29-ին, Թիֆլիսի երրորդ կաթիլական գիմնազիոնը, որի վերահսկումը Մտրախնովսկին է, կատարեց իւր տարեկան պարգեւաբաշխութեան հանդէսը: Գիմնազիոնի զարգացումը ընդարձակ դահլիճը եւ նրան կից սենեակները լինէ էր ընտրել եւ բարձր հասարակութեամբ: Այդտեղ էր Վրաստանի ու Էքզարխը Կովկասեան դրութեան հոգաբարձու պ. Նանովսկին եւ այլ գիմնազիական ու քաղաքացիական բարձր պաշտօնեաներ:

Հանդէսի միջոցին գիմնազիոնի աշակերտներից կազմած նուագախումբը բաւականին աջողութեամբ ներկայացրեց:

էր գանազան կտորներ, մեծ հանդիս պատճառելով հանդիսականներին:

Գիմնազիոնի մատենատիկայի ուսուցիչ՝ Պլամինսկին ուսուցանաւոր մատենատիկոս Լորաշեսկու ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ նրա մասին մի ընդարձակ ճառ խօսեց՝ նկարագրելով հանգուցեալ նշանաւոր մատենատիկոսի կեանքը, գործունէութիւնը եւ պատմելով ու բացատրելով գիմնազիայի մէջ տարած նրա գիւտերը, որոնք նոր ընթացք են տալիս գիտութեան այդ ճիւղին:

Ճառասանն ինքը մատենատիկայի սիրահար լինելով շատ հետաքրքիր, գեղեցիկ ու վառ փերզով նկարագրեց եւ բացատրեց հանգուցեալ Լորաշեսկուի գիտութեան մատուցած ծառայութիւնը, բայց չի հարկէ, այդ ճառի գիտական մասը հաղիւ թէ մանազետեանի հասկանալի էր, հետեւաբար չէր կարող մի որ եւ է օգուտ տալ հանդիսատես հասարակութեան մեծամասնութեանը, որ Էքզարխիսիսի եւ Խառնակոյն հաշիւներէց ոչինչ դադարաւոր չունի:

Գիմնազիոնի մօտ 400 աշակերտների կէսից աւելի հայեր են:

Պարգեւաբաշխութեան հանդէսին հայ աշակերտներից պարգև եւ գովասանական թերթ ստացողներն են 14 հոգի:

Առաջ խօսք, իբրեւ առաջին աշակերտներ բարձր դասատեսերում Խատրուով Գէորդը, Սպանդարեան—Սպանդար, իսկ ստոր դասատեսերում՝ Աբգարով, Բագրատուի, Շահվերդով, Օրբելի, Աբրամով եւ Աբգարով Բ.:

Ներքո խօսք պարգև ստացողներն են՝ բարձր դասատես աշակերտ՝ Տէր-Դաւիթով Աղէքսանդր, Շեմազանով. ստոր դասատես աշակերտներ՝ Ղորանով, Թադէոսեան, Պաօլեան, Խերովիսեան:

Կովկասի կառավարչապետ գն.աղ. Ս. Ա. Շերմետիևը, որ ներկայումս Մոսկուայում է, հեղ. Վր. Ի. Կանովի, Պետերբուրգում կըլինի դեկտեմբերի սկզբներին:

Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, Անդրկասպեան երկրի կառավարիչ գն.աղ. Կուրոպատկինը սպասուում է Պետերբուրգում: Նրա գնալը կապ ունի իրեն յանձնուած երկրի կառավարութեան վերաբերեալ շատ գործերի լուծման հետ:

Թիֆլիսի պարսից ընդհանուր հիւպատոս Միքայիլիա խանը, Կառապետի ասելով, թուրքաց Վեջիրէյէ շքանշանի 2-րդ աստիճանն է ստացել այն բանի համար, որ խուրայի անցեալ համահարակման ժամանակ շատ է օգնել համահարակի բշտալուն Անդրկովկասի մահմեդականների մէջ ընդհանրապէս եւ ի միջի այլոց թիւրքաց հպատակների մէջ:

Ինչպէս յայտնի է, Կովկասեան Կայսերական գեղատեսեսական ընկերութիւնն իւր (Տրուդի) ամսագիրը շաբաթաթերթի էր վերածել Կառապետի Սէյսկոյե Խոզայայտի անունով: Մօտեքս այդ շաբաթաթերթի երկու համար միայն լոյս տեսաւ եւ այնուհետեւ շաբաթաթերթը դադարեց: Դադարման պատճառն այն է, որ յիշեալ ընկերութիւնը պատշաճաւոր թայտուութիւնը չէր ստացել, եւ ներկայումս Կովկասի պ.

դեօք եղել են այդպիսի աշխատողներու
Առաջ մեր թատրոնի մասնակ հասա-
կում այս եղել են, բայց յետոյ ոչ Չինք
կարող չլինել հանգուցեալ Փիլիպպոս
Նաւասարդեանցին, որին շատ բանով
պարտական ենք վաղարշապատցիներս
Սա իւր չուրջը ժողոված մի քանի գոր-
ծելու ընդունալ մարդիկ մեծ սիրով,
գովելի սովորութեամբ և անձնութեամբ
թեմք իւր ժամանակին աշխատել է
թատրոնի համար: Սրան ենք պարտու-
կան թէ մեր ներկայացումները ուն-
պերաւարտով սրան ենք պարտական
թէ բնական պարագաներով թէ հա-
զուտներով և այլն: Փ. Նաւասար-
դեանցի ժամանակ, կարելի է ասել, որ
թատրոնը կամաց-կամաց հասնում էր
իւր նպատակին, ժողովուրդը սիրում
էր թատրոնը և յաճախում: Սակայն նա
մեռաւ: Նրա հետ էլ քննեց և թատրոնի
գործը. թատրոնական խմբի այն ան-
գամները, որոնք նրա հետ աշխատել
էին թատրոնի գործը առաջ առնելու,
ժամանակի ընթացքում ցրուեցան գա-
նազան կողմեր, իսկ Վաղարշապատում
մնացողներն էլ թուլացան-սակեցին:

Քննեց թատրոնի գործը և ոչ զինքն,
զուցեց շատ երկար էլ ընած մտքով, ինչ
մեր երկսեռ ուսումնարանները չանկը
պատճառ չլինէին նրա արթնանալուն
Նաւառեանքում ըստ մեծի մասին ներ-
կայացումներ տրուում են յօգուտ ու-
սումնարաններին. ուրեմն թատրոնը գա-
ւառում ուսումնարաններին համար մի
տեսակ անմեղ կարեւոր է, որից
ուսումնարաններն արդիւնք են սպա-
սում: Մեր Վաղարշապատի ուսում-
նարանների թիւում ու ողորմելի
գրութիւնը յայտնի է. մէկ էլ տե-
սար տարուայ կիսին խոզ ուսու-
ցիչը մնաց առանց ուսուցիչի, կամ
վառելու փայտ չկայ, կամ... և այլն:
Ինչ անել: Մի ներկայացում տալ և
ստացած փողերով կառավարել դպրոցը,
մի կերպ էւ՛մ գնալ, մինչև տեսնենք՝
զուցեց Աստուծոյ մի ճար կրհնացին:

Ահա այդպէս մեր ուսումնարաննե-
րը չանկը պատճառ եղան թատրոնի
արթնանալուն և նա արթնացաւ: Սակայն
ինչ էլ առաջուան գործողները չկային,
էլ Նաւասարդեանցի երեսն չեկան, էլ
թատրոնը իւր գոյնը չունէր: Սղած բե-
մական պարագաները բոլորը համարեա
առանց բացառութեան, միայնակ և նը-
րանց տեղը չորսեր յաջորդեցին: Առ-
պերտուարի վրայ ոչ մի նոր սկիւս հա-
մարեա չաւելացաւ, հաստատուն բն-
վար, թատրոնի դահլիճ չկար, եղած-
ներն էլ (այստեղ կամ այնտեղ) բազկա-
ցած լինելով մի սենեակից՝ յաճախող-
ները միմեանց վրայ էին թափփուում:
Մի սենեակ չկար, որ խաղաղութեան
հանդիսատեսները զուրու գալով այնտեղ
մի փոքր ազատ շունչ քաշէին, մի
սենեակ չկար, ուր յաճախողները
իրենց վերնագլխները, գլխարկնե-
րը և կրկնաչիլիները թողնէին, այլ
վերադառնալով հագած, գլխարկնե-
րը ձեռքներին (հասն էլ քնքերն),
ձեռնախայտները (բաժնիկներ) բռնած
գալիս նստում էին թատրոնում: Ահա
այս պակասութիւնները, որոնք մինչև
այժմ չուղղուեցին, պատճառ եղան ժո-
ղովրդի թատրոնից սակուլուն, այնպէս
որ այժմ, եթէ ներկայացում տրուում է,
մի քանի պարոններ երկու-երեք օր
ներկայացումից առաջ տոմսակները
ձեռքներին մեծապատիւ մուրացկանե-
րի նման էլ խանութ ու տուն, էլ ծախ-
ու ծուկ չեն թողնում, մտնում են և ա-
ռաջարկում տոմսակ վերցնել: Դատեք
յարդեղով պարոնին—նրա էփէ համար
գնում են մի կամ երկու տոմսակ, բայց
արի տես թէ շատ-շատերն էլ ինչպիսի
կծու խօսքերով, հայհոյանքներով ու
ծաղրելով անպատում և դուր ըստ ա-
նելով ճանապարհ են ցոյց տալիս խեղ-
ճին:

Բացի վերը յիշածս դժուարութիւն-
ներից մեր թատրոնի պատմութեան

մէջ երևան է գալիս և մի աւելի մեծ
դժուարութիւն. դա կին թատերասե-
րների պակասութիւնն է գոտաներին
յատուկ յայտնի պատճառներով:

Սակայն այսպէս չէր սոյն տարի Մեր
տունը վերջին երկու ներկայացումնե-
րին, գոհութեամբ պէտք է ասենք, որ
կին թատերասերներ շատ ունեցանք:
Շնորհակալութեան և քաջակերութեան
են արժանի դրամը: Սակայն այս տարի
ևս դարձեալ պատճառեցաւ մի դեպք, որ
մեզ ծանր վերցումուց պատճառեց Վ.Կ.Ն.
Վաթուղիկոսի դարսեան առիթով մեր
խաղացած «Քանդած օջախ»-ը և «200»-
000-ն անցան սպասածից աջող: Ողե-
ւորուած այդ աջողութեամբ մենք որոյն-
ցինք օծմանն էլ մի ներկայացումն տալ:
Ուրիշ պիտի չունենալու և ժամանակի
սովորութեան պատճառով որոշեցինք կրկնել
միևնոյն՝ առաջուան խաղացածները:
Ներկայացման օրը յայտարարուեցաւ:
այդ օրը ճաշից յետոյ մենք պէտք է
անէինք մի փորձ և ապա թէ ներկա-
յացե՞նք, սակայն որքան եղաւ մեր
զարմանքը, երբ մեր լաւ ոյժերից մէկը
—մի օրիորդ փորձին չեկաւ. խմացանք
որ խեղճին հայրը չի թողել գալու: Դե
արի նոր պատճառաւորներ, բարեկե-
սանք Ուրաղիկոսի, որ հայրն այդպիսի բան
չանէ: Բարեկեցան, ի հարկէ դժու-
արութեամբ, հօրը մի կերպ համոզել և
մենք առանց ոչ մի փորձի բեմ ելանք:
Ինչ լաւ, որ միևնոյն բանն էինք ներկա-
յացնում երկրորդ անգամ, թէ չէ՝ պարզ
է որ ներկայացման առի՞շտա՛ւ պէտք
է դուրս գալ:

Շատանալով այսքանով, վերջացնում
եմ խօսքս: Կամենում են թատրոնի 25
ամեակը տօնել, շատ սիրուն, շատ գե-
ղեցիկ. բայց մի խորհուրդ անհրաժեշտ
ենք գտնում տալ այդ գործին դուրս
կանգնողներին: Դրան 25 ամեակը տօ-
նելիս այնպէս անտարբերութեամբ չը-
պէտք է կալել գործին ինչպէս այդ լի-
նում էր շատ ներկայացումներին: Ար-
դեօք աւելի լաւ չի լինի՞լ եթէ այս մի
անգամին գտնէ ուսումնարանը զիջանէ
թատրոնին և վերջինից ստացած ար-
դեւները գործ դրուի նրան արտաքուստ
զարգարիւն վրայ: Զ՛ որ թատրոնն
իւր մանուկ հասակում արտաքինով ա-
ւելի է գրաւում թատրոնի մասին գա-
ղափար չունեցող ժողովրդին, քան իւր
ներքինով: Աւելի լաւ չէր լինի՞լ արդեօք
ներկայացումից առաջ պարտաւորու-
ել շատ, այլ գտնէ երկու ձեռք՝ մի ծա-
ւառանքի և մի հասարակ սենեակի օ-
րինաւոր դեկորացիա և զէն ձգուէր
այն լաթի կտորները, որոնք որպէս դեկո-
րացիա կախելով՝ հանդիսականների ծի-
ծաղն են շարժում: Մենք կարծում ենք,
որ այս անհրաժեշտ է, և մեր հոգաբար-
ձուներն էլ կրկնեն միզ և կըղիջանեն դո-
նէ այս անգամ թատրոնին:

Ո.
Վ.ԱՐՇԱԿ, 18 նոյեմբերի.—Օգոստոսի
սկզբին լսելով, որ Վահագն Կաթողի-
կոսը պիտի ժամանի Վարչաւ ևս, մի
քանի երիտասարդների մէջ ցնակութիւն
ծագեց՝ պատրաստութիւն տեսնել Վե-
հագնու չարապետին ընդունելու հա-
մար:

Սկզբից շատ դժուար էին համաձայն-
ւում, շատերն տնգամ ծաղրում էին,
բայց վերջապէս մի պարոն արտասահ-
մանից վերադառնալուն պէս կարողա-
ցաւ մի ժողով կազմել:

Ներկայ էր մօտաւորապէս 15 հոգի,
և չնայելով նրանց սկզբներում ծաղրե-
լուն, բաւական աջող կերպով ստորա-
գրութիւն բացուեց, և գումարն այն ե-

Ողեստ, առանց Վարչաւ ժամանելու,
այն ժամանակ շտապեցին երկրորդ ժո-
ղով կազմել, որտեղ պիտի վճուէր
թէ ինչ անել ժողոված գումարը:

Դատեքը գործերով զբաղուած լինե-
լու պատճառով չհոգն չէին բերել, և
ներկայ էին միայն 10 հոգի:

Ժողովը բացուելուց յետոյ, մի քանի-
սը խորհուրդ էին տալիս ժողոված գու-
մարն ուղարկել Վեհագնու Կաթողիկո-
սի կարգադրութեանը, միևնոյն կամե-
նում էին թողնել Վարչաւում իւրեւ նոր
եկեղեցի կառուցանելու ֆոնդ, իսկ մնա-
ցածները խնդրում էին, որ իրենց նու-
րած գումարները եւս տան. բայց թէ
Սղեստ և թէ Վեհագն պատգամաւոր-
ներ ուղարկելու համար ոչ մի կերպ
չկարողացան բան վճել, նախ՝ որովհե-
տա մեծ դժգոհութիւններ ծագեցին և
յուզուած ժողովականներին կարելի էր
միայն ժողովը փակելով հանգստացնել,
և երկրորդ՝ համարեա բոլորն էլ կամե-
նում էին պատգամաւոր լինել:

Վեհագնու Կաթողիկոսն անցաւ մեր
մօտով, և մենք այն ժամանակ նկատե-
ցինք մեր աններելի սխալը, երբ արդէն
ուշ էր:

Ժողոված գումարից մի քանիսն եւս
առան իրենց նուիրած դրամը, իսկ մը-
նացածը կամենում են ուղարկել ս. Նշ-
միածին:

Յանկալի կրկնէր, որ այդ չնչին գու-
մարը թողնէին Վարչաւում, իւրեւ եկե-
ղեցու ֆոնդ: Զ՛ որ ս. Նշմիածինն այդ-
պիսի փոքր գումարի կարօտ չէ. թէ-
պէտ փոքր գումարներից են մեծ գու-
մարներ ժողովուում, բայց Վարչաւի հայ
հասարակութիւնը մի փոքրիկ եկեղեցու
շատ և շատ կարօտ է:

Վեհագնու չարապետին դիմադրե-
լու վերաբերմամբ տեղիո հայ գաղթա-
կանութեան մէջ ծագած գեղեցիկ միտ-
քըն այդպիսի ամօթալի հետեանք ունե-
նալով, շատ ցաւում ենք, որ ամբողջ
Լեհաստանում ընդամենը 65 հոգի հայ
կանք, և չնք կարողանում սիրով ու
միաբան տալիս:

Յոյսով ենք, որ այդպիսի խառնակու-
ներ այլ ևս չեն պատահի: Այլ և սի-
րում ենք յուսալ, որ մեր Վեհ. չորսի-
կը կըլսի մեր խնդիրը, և մենք տարա-
կայ գաղթականներս կարծախանք մի
փոքրիկ եկեղեցու, որ թերեւ միջ միշտ
սիրով և միաբան պահէ:

Յ. Յ.

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՈՒՆԻՆ

Բիմարիկ օրգան «Hamburger Nach-
richten» խօսելով ուսումնարանական
բարեկամութեան մասին գտնում է, որ

այդ բարեկամութիւնն առ ժամանա-
կեայ է և կարող է երկար չտևել: Նա
անգամ անընական է համարում այդ
բարեկամութիւնը: Լրագիրը խօսելով
այն պատճառների մասին, որ մօտե-
ցնում են Ֆրանսիական շահերն ուսու-
նական շահերին, ի միջի այլոց ասում է,
որ այդ պատճառներն առիթ են տա-
լիս երկու պետութիւններին առժամա-
նակ բարեկամանալ, միմեանց մօտենալ,
որքան էլ որ նրանց այդ միութիւնը
անընական է, որքան էլ որ երկու պե-
տութիւնների շատ քաղաքագէտների
հայեացքները համեմատելի չեն լինում և
չեն: Լրագիրն այդ կարծիքին աւելա-
ցնում է. և թէպէտ մենք չեն վախե-
նում այդ միութիւնից, բայց և այնպէս
մեր շահերը պահանջում են, որ ամեն
կերպ աշխատենք արգելք լինել այդպի-
սի միութեան կապուլուն, գործ դնելով
ամեն հնարաւոր միջոցներ՝ միայն պահ-
պանելով պատշաճի և քաղաքավարու-
թեան կանոնները և խօսելով միմիայն
համարադրութեան:

—Վերջերս հետազոտելով լուր բե-
րեց, որ Պոզնանի և Գիեզնեի լեհերի

արքայախոյուս Ստաբիսկուն յայտ-
նուած է, որ զերմանական կառավա-
րութիւնը թոյլ է տուել ուսումնարան-
ներում լեհական լեզուի դաստաւութիւ-
նը: Այդ բանը բաւական թեր և դժ-
խօսակցութիւնների առիթ է տուել
գերմանական մամուլի մէջ և պատգա-
մաւորների շրջանում: Այդ տեղեկու-
թիւնն ուրախութեան է պատճառել լեհ
պատգամաւորներին. կեղծիքի կուսակ-
ցութիւնն էլ ընդգէմ չէ այն բանին, որ
կառավարութիւնը թոյլ տալ լեհական
լեզուի դաստաւութիւնը Պոզնանի ժո-
ղովրդական դպրոցներում: Մի քանի
շրջաններում չեն կամենում հաւատ
ընծայել այդ բանին, միևնոյն էլ ցաւե-
լով յայտնում են, թէ կառավարութիւ-
նը իսկապէս հաղորդել է արգելա-
կառուցանել, որ վճուած է թոյլ տալ
ժողովրդական դպրոցներում լեհերե-
նի դաստաւութիւնը և թէ յայտնել այդ
մասին հաւատարմ լեհ հպատակներին:

—Բուլղարական ազգային ժողովում
հարց են տուել Ստամբուլում, թէ
արգելա կառավարութիւնը հետացրել է
Սոֆիայից այն բոլոր կապաճելի ան-
ձերին, որոնց համար որոշուած է եղել
հետացնել Բուլղարիայից: Ստամբուլը
պատասխանել է, որ Սոֆիայից իսկա-
պէս հետացրած են մի քանի անձեր և
թէ շուտով միևնոյն վիճակին կենթա-
կուին դարձեալ մի քանի մարդիկ էլ:
Նա այդպէս վարուել է առաջ, այդպէս
վարուելու է և այսուհետև, որքան ժա-
մանակ ինքն իւր պաշտօնում մնալու
լինի Ստամբուլում ապա յարակցել է,
որ ներքին թշնամիներն չպէտք է միջոց
և ժամանակ տալ զօրեղանալու, իրենց
բռնած դիրքը մէջ ամրապնդուելու,
այլ պէտք է նրանց դէմ գործել իւր
ժամանակին և այն էլ մեծ եռանդով:
միմիայն այդպէս վարուելով կարելի է
երկրի ներքին խաղաղութիւնը պահա-
կել: Բուլղարական ազգային ժողովը
միաձայն համաձայնութիւն է արտայայտել
Ստամբուլում ասածին և այդ առթիւ
նրա բռնած դիրքին ու արած կարգա-
դրութիւններին:

—Հուսմից հաղորդում են, որ ձախա-
կողման կուսակցութիւնը մի շրջաբե-
րական է հրատարակել, որի մէջ՝ դառ-
նալով դէպի խաղաղական ժողովուրդը,
դատապարտում է Ֆիլեթաի միևնո-
ւորութեանը: Այդ շրջաբերական գը-
րութեան մէջ ի միջի այլոց ասուած
է, որ պէտք է երկրի ներքին քաղա-
քականութիւնը համապատասխան լինի
խաղաղական ժողովրդի զգացումներին ու
ցանկութեանը և թէ այդ քաղաքականու-
թիւնը, չմոռանալով ազգային գաղա-
փաները, պէտք է համապատասխան
լինի երկրի ֆինանսական և տնտե-
սական դրութեանը:

—Եղովրդների մասին եղած օրէնքը
վերացնելու մասին եղած տառապալկն
ընդունուել է գերմանական օպիստա-
գի կողմից երկրորդ ընթերցանութեան
ժամանակ: Հաւանական է, որ կըրորդ
ընթերցանութեան ժամանակ էլ ընդու-
նուել: Սակայն սրանից դեռ չի կարելի եզ-
րակացնել, որ եղովրդները կարող են
յոյս ունենալ Գերմանիայի վերադառնա-
լու: Դեռ կառավարութիւնը իւր տրա-
մադրութիւնը ոչ մի կերպ չի արտա-
յայտել այդ մասին: Այդ խնդիրն այ-
նուհետև առաջարկուելու է դաշնակ-
ցական խորհրդի քննութեան:

—Աւստրիա - Ունգարիայի կայսր
Ֆրանց-Յոզեֆն այս երկու օրը տօնեց իւր
զահակալութեան 35-ամեայ տարեդար-
ձը, որի առթիւ պետութեան ամեն
կողմերից շնորհատուական հեռագիրներ
և նամակներ է ստացել:

—Սերբիական նոր միևնոյնութիւն
կազմակերպելն յանձնուած է Ալեքսան-
դր թագաւորի կողմից գեներալ Գը-
րուիչին:

—Սպանական արաբադատութեան
միևնոյնութիւնը նոր օրէնքներ է մը-
շակում անխիստականներին դէմ:

—Սոֆիայից Վեհագնի լրագիրներին
հաղորդել են հետեւալ տեղեկութիւն-
ները բուլղարական ներկայ իշխան Ֆեր-
դինանդի անձի գէմ սպանութեան փորձ
անող իվանովի մասին: Վերջինիս յան-
դուգն ձեռնարկութեան մասին բաւա-
կան ժամանակ է ինչ հեռագիրը հա-
ղորդել է: Կատարած քննութիւնը
հետեւեալն է պարզել: Պաշտօնաթող
սպալ իվանովի, որ շատ վաղուց չէ ինչ
բանալից ապաստուել էր, խոստովանել է,
թէ ինքը մտադիր է եղել սպանել իշ-
խան Ֆերդինանդին և Ստամբուլում
հանգուցեալ պրինց Բատտենբերգի ա-
նիւնը Սոֆիա հասնելու օրը: Նա ասել
է, որ մի քանի բուլղարական աքսո-
րեաներ նրան բաւական փող էին
տուել, որպէս զին աւանկ կերպ աշխատի
և իւր մտադրութեան իրագործի: Frem-
denblatt թերթը իվանովի մասին հե-
տեւեալ տեղեկութիւնն է հաղորդում,
որ տարբերում է առաջինից. իվանո-
վի բռնաարկուած է եղել նրա համար, որ
նա Ռուսչուկում կողոպտելով այնտեղ
գտնուած զօրագնի գանձարանը փախ-
ցել էր միևնոյն ժամանակ տեղական
վաճառականներից մէկի կնոջ և անցել
Ռուսիա իվանովի աշխատել է առե-
տաց ծառայութեան մէջ՝ անմեղ, սա-
կայն նրան մերժել են: Ռուսիայից վե-
րադառնալով նա մտադիր է եղել
խնդրագրով դիմել Ստամբուլում, որ
իրեն ներումն չնորսուի: Բացի այդ
քննութիւնը, վերջինից թերթի առա-
ջով, պարզել է, որ իվանի դէմ սպա-
նութեան փորձ պիտի անէր ոչ թէ ի-
վանովի անձամբ, այլ նրա մի ինչ որ
ազգականը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՆԵՐ

Լուսինները Ամբիպոս գործնալիս որոգո-
ւեալ են տպագրուում: Տպագրական
գործը վերին աստիճանի կատարելու-
թեան է հասել այնտեղ իսկ լրագիր-
ների տպագրութեան գործն այնքան
արագ է կատարուում, որ առաւօտեան
ժամը 10-ին պատահած անցքի մանրե-
ման նկարագրութիւնը մի քանի պատ-
կերներով և գծադրած ձևերով տպա-
գրուած է լինում նոյն օրն երկուցեան
ժամը 5-ին լոյս տեսող թերթներում:
Սա այդ աշխատութիւնը գործի սովոր-
ական ընթացքի միջոցին կատարուում
է հինգ ժամուայ ընթացքում, բայց և
թէ պատահած անցքը խիստ հետաքը-
բել է և հարկաւոր է լինում անպատ-
ճառ ու չտեսափայտ հաղորդել այդ ու-
սին, այն դէպքում այդպիսի բարդ ու-
խատութիւնը կատարելու համար բու-
ւական է երեքից մինչև չորս ժամ: Մեծ
խմբագրատներն առհասարակ ունենում
են մի քանի հեռախօսներ, որոնք յա-
մարեցրած են այսպէս անուանուած
նրբափող (ինտոյփոլ) մեքենաների վը-
րայ, որոնք հեռախօսով հաղորդած տե-
ղեկութեան ընթացքին այնպիսի արա-
գութեամբ են յարում, ինչպիսի արա-
գութեամբ կարող են զրկ լաւ սովոր
մարդիկ գրող մեքենաներով: Այդ մե-
քենաների մօտ կանգնած են լինում
մի քանի նկարիչներ, որոնք հաղորդած
տեղեկութեան համեմատ անմիջապէս
սկսում են իրենց գործը: Բացի դրա-
նից այդպիսի տպարաններն ունենում
են իրենց լուսանկարատուներ և կլիշե
պատրաստելու ամեն յարմարութիւններ:
Այսպէս օրինակ այդ աշխատութիւնը
կատարում է այս կարողով. լրատուն
հեռախօսի միջոցով հաղորդում է պա-
տահած անցքի մանրամասն նկարագիրը
գրաշարը նամակ գրելու սովորական
արագութեամբ շարում է հաղորդած
տեղեկութիւնը, իսկ նկարիչը՝ ականջ
դնելով հաղորդած տեղեկութեանը՝ նրա
բոլորանկարութեան համեմատ հինգ այդ-
տեղ պատրաստում է նկարը, որն այ-
նուհետև ուղարկում է լուսանկարա-
տուն, որտեղ աշխատանքները սովոր-
աբար կատարում են խիստ արա-
գութեամբ, և որը միշտ լուսաւորուած
է լինում էէքստրական լոյսով: Լուսա-
նկարչատեղից նկարներն ուղարկում են
գլխագրագիր՝ կլիշե պատրաստելու համար:
Այդ աշխատութեան համար բաւական
է լինում մօտ երկու ժամ, բայց եթէ
հարկաւոր է լինում շտապով գործ կա-
տարել, այն դէպքում կլիշեն կարելի է
լինում պատրաստել մինչև տնդամ բու-
սատուն լրագրում, որից յետոյ յանձ-
նում է միտարարչին:

Ֆրանսիայի իրաւագէտ Գիւնայի արշա-

